

על כמה נקודות באידיאולוגיה של השומר הצעיר*

אני מניח שהשומעים הם לא קהל שיש לו דעה מלמפרע, אפילו אם יש לו דעה, אלא קהל שרוצה לרדת לסוף הדברים. כלומדים. להתחקות על שורש הדברים. ומה שאני אומר, זה פתוח לביקורת.

בראשית דברי ברצוני לומר שהוגש לי נושא שאני קצת נרתעתי מפניו. היה נראה לי שהוא קצת יומרני מדי. הנושא היה "השומר הצעיר כדרך שלישי". בציונות". אני יכול לומר: קטונתי מחסד כל כך גדול. (א) לא משום שאני אצניע לכת. יש דברים שאני אבליט אותם, כשליחותנו הסגולית, אבל אני לא אשכח אף רגע שבמשך כל הזמן היינו בתוך מחנה יותר גדול. נקרא לזה – המחנה הציוני הסוציאליסטי. (ב) שהיו לנו קודמים. אפשר לומר שכמעט אין דבר שלא קדמו לנו. נתחיל בכך – יש תמיד שני אגפים גדולים, באופן סכמטי אתם יכולים לומר: יש ימין ויש שמאל. יש שמאל ויש ימין.

מה רוצה אלוהים? וזאת הגדרה דיאלקטית, שהתחילה אצל הגל ומארקס לקח ממנו, שניגודים שאינם מתאחים, הם ניגודים עוינים. אבל ניגודים מתאחים, ניגודים שהם הופכים לאחדות, זה שלב יותר גבוה. זה מקדם. ניגודים שהם משתלבים, זה היסוד להתקדמות דיאלקטית.

אילו היה רק ימין ושמאל, אנה היינו באים? אלוהים רצה שימין ושמאל במציאות מתפתחת הם דווקא משתלבים לאחדות יותר גבוהה. אז ימין בציונות, נניח ז'בוטינסקי, שהוא טען למוניזם, זאת אומרת, שציונות או תנועה לאומית לא יכולה להתערבב עם תנועה סוציאליסטית. יש שחרור לאומי טהור ללא תערובת. התערובת עם סוציאליזם – זה אצלו היה שעטנז. זה ערוב של מין שאינו במינו. לעומת זאת, היה השמאל, "בונד" ואחר כך קומוניסטים, ששללו את התנועה הלאומית היהודית. הם, בצורה זו או אחרת, אם בצורה של טיפוח תרבותי אצל "בונד", אבל מבחינה לאומית זה היה כך, שהוליכו בעצם לטמיעה לאומית. הם שללו הגדרה לאומית, ביחוד הגדרה לאומית במולדת קדומה, ששמה ארץ-ישראל. זה היה ה"בונד" ואלה היו אחר כך הקומוניסטים.

אלה היו כל אבות הסוציאליזם, החל ממארקס ואנגלס ולנין וטרוצקי וסטאלין ואוטו באואר – כולם היו בעד התבוללות יהודית. והראשונים שהרימו את הדגל

של סינתזיה, של שילוב בין ציונות ובין סוציאליזם, לא היינו אנחנו, אלא אלה היו מי שיסדו את תנועת פועלי ציון. זה היה קפלנסקי, בעקבותיו אחר כך משה שרת ודב הוז. אלה הלכו תחילה כבודדים ומוחרמים כמעט. ה"בונד" היה לו מקום דומיננטי באינטרנציונל השני. בנו תמך מיעוט קטן – ונדרולדה ועוד כמה, בציונות. ולא פעם הם היו לא רק בבדידות מזהירה, אלא גם בבדידות משפילה. והחזיקו מעמד.

והבו להם גודל – במובן זה. אותם קפלנסקי והוז, ולמשל משה שרת – זה היה זמן לא רב, כמה שנים לפני מותו, הוא פרץ לתוך כינוס של סוציאלי-דמוקרטיות, שהתכנס בדלהי מאסיה כולה, כולו אנטי-ציוני, והוא לא נסוג, והוא לא טרק מאחוריו את הדלת. הוא לא שיחק "ברוגו".

ובכן, אמרתי – היה ימין ברחוב היהודי. זאת היתה הלאומיות הלא-סוציאליסטית. היה שמאל, שזה היה סוציאליזם אנטי-לאומי, ופועלי ציון, הם הראשונים שהרימו את הדגל של הסינתזיה.

ופועלי ציון של ברוכוב ותלמידיו מצד אחד – אלה היו הרוסים. של קפלנסקי, עם גליצאים, הם ברל לוקר, וכו' – שזה היו האוסטרים. הרוסים היו יותר דוגמאטיים, גם יותר רדיקלים, אבל קודם כל יותר דוגמאטיים, ואלה הווינאים וקפלנסקי – בעצם הוא מפינסק, הוא בא מרוסיה, אבל הוא למד וגם התמקם בווינה, והיה מקובל מאוד על הסוציאליזם האירופי.

והתחילה גם דיפרנציאציה. אמרתי שזו בעצם היתה הסינתזיה הראשונה בין ציונות וסוציאליזם בצורת ציונות מארקסיסטית, והציונות המארקסיסטית שוב פעם התפצלה לשני חלקים. בעצם אפשר לומר, שהשומר הצעיר המשיך את המסורת שהתחיל בה קפלנסקי. ולמרות שאנחנו ציונים מארקסיסטים, הסתייגנו מהקו שסימן אותו בברוכוב – לא עד סוף ימיו. הוא עשה רחויזה בסוף ימיו, בשנת 1917, באותה שנה של המהפכה הבולשוויסטית, הוא היכה על חטא בשל החד-צדדיות שעליה אדבר.

ולי יש לספר לכם, בקצרה, על כמה קווים אשר מציינים את השליחות של השומר הצעיר, המיוחדת. והדבר הראשון שאני רוצה לעסוק בו, זה הדרך הארוכה – כך אגדיר את זה. דבר שני שאני אדבר עליו לאחר מכן, זה הסינתזיה בין ציונות חלוצית וסוציאליזם מהפכני – או השילוב בין מלחמת מעמדות ובין בניין הארץ. דבר רביעי, או שני הדברים שאני ציינתי, הם קשורים זה בזה – זאת אומרת, ציונות חלוצית וסוציאליזם מהפכני, זה משולב מבחינת התגשמות עם מה שאני קראתי – זה הופיע בצורה הזאת בפרוגרמה, כאשר הקימונו את מפ"ם בשנת 1948 (מפ"ם המאוחדת) שם מופיעה ההגדרה. לפני זה השומר הצעיר דיבר על התיישבות, סינתזיה בין התיישבות ומלחמת מעמדות. בשנת 1948, שם זה הופיע, זה הוגדר יותר עברי, וכל מה שהוגדר יותר עברי, יותר לטובתנו.

למשל, לא שבענו נחת מקולקטיביות רעיונית, לו היינו אומרים "שיתוף רעיוני" זה היה יותר לבריאוננו. לא שבענו נחת מהסתירה הטראגית. לו היינו אומרים: סתירה לא מתאחה, או סתירה עוינת, כמו שדיברתי לפני זה, ועל זה

מדבר מארצה־טונג, אז זה היה גם כן יותר בריא. פחות מלים זרות, ופחות צרות.

אבל אני אמרתי שעל נושאים, הסינתזה בין סוציאליזם מהפכני וציונות, או שילוב מאבק מעמדי בבניין הארץ, יש סמיכות פרשיות, כמו בין אידאולוגיה ובין הגשמתה במציאות.

ובסוף אני רוצה לומר דבר־מה על הקשר בין פטריוטיזם ובין אינטרנציונליזם. זאת היא המסגרת. אלה הם הדברים שאני רוצה, בקצרה, להסביר, ואני אעמוד עליהם.

ובכן, אני התחלתי בעצם במה שמהווה את הסינתזה בין ציונות חלוצית וסוציאליזם מהפכני. והתחלתי בבורוכוב. אמרתי שאנחנו היינו יותר קרובים לקפלנסקי מאשר לבורוכוב. מי היה קפלנסקי? קפלנסקי היה איש שבקונגרס החמישי או השישי – זה עוד היה בחייו של הרצל – אז הופיע פעם ראשונה פרופ' הנס אופנהיימר עם תוכנית קואופרציה, באותה מרחביה שאני חי בה. וזאת היתה תוכנית מאוד דומה לקולחוז הרוסי. זאת אומרת, המשק הגדול, הפלחה וכו' – זה ביחד ומשק בית – לחוד. וגם חשבון לחוד. הדבר הזה לא הצליח, אבל כבר אז אותו קפלנסקי, הוא שילב את המאבק המעמדי, את הדאגה למאבקו של הפועל השכיר בארץ, עם דאגה להתיישבות. בעוד אשר באותו הזמן, בורוכוב שלל את השותפות עם הבורגנות הציונית, ושלל את התפקיד הקולוניאטורי, ההתיישבותי של הפועל, והוא טען שתפקידו של הפועל, המיוחד והבלעדי, זה מלחמה מעמדית. והוא ייחס לבורגנות את עיקר – אני לא אומר את כל התפקידים, אבל את עיקר התפקיד, שהבורגנות היא שתבנה את הארץ.

קפלנסקי, מראשית הופעתו, לא ויתר על זה שהפועלים לא לבד יקימו איזה קפא"י – קופת פועלי ארץ־ישראל בשביל עצמם, בשביל עזרה הדדית וכו', אלא הוא הלך לקונגרס הציוני והוליד אחריו את פועלי ציון ממערב אירופה, בייחוד מגליציה, ומאוסטריה ומווינה, והוא הלך לקונגרסים, הוא לא היה היחיד. היה גם סירקין, נחמן סירקין. אבל נחמן סירקין סטה הצדה אל הטריטוריאליזם, בעוד אשר קפלנסקי אומר, שכל ימי חייו נשאר בין ציוני ציון ולא סטה מהחתיירה לריכוז טריטוריאלי בארץ־ישראל.

הוא היה מארקסיסט. אבל מארקסיסט שחיפש סינתזה בין תפקיד סוציאלי ובין תפקיד לאומי. והוא הלך לסוציאליזם – דרך ציונות. זה השומר הצעיר. בעצם את זה ירשנו. ואני אומר – זה הדבר הראשון שאיני יכול לומר, שאנחנו מקוריים לגמרי. ירשנו מקודמים לנו. אנחנו תיקנו את בורוכוב. אנחנו קיבלנו ממנו, שרק במולדת ההיסטורית אנחנו נוכל לזכות לפרודוקטיביזציה, לנורמליזציה של חיי חומר, וגם כבני־על של חיי הרוח של היהודים. להשתחרר מכל מה שהיווה את הגלות.

אבל היו כמה דברים אצל בורוכוב, שאני אמרתי לפני זה שהם נראו לנו כדוגמאטיים, שלא קיבלנו. לא קיבלנו את האידישיות. אנחנו היינו הרדיקליים ביותר בחתיירה להתחדשות תרבותית־היסטורית. ובעצם השומר הצעיר יחד עם גרינברגים המנוח, אנחנו הקימונו את כל רשת התרבות בפולין – בתי־ספר. והיו

שני זרמים של ראשוני השומר הצעיר. אלה שהלכו אתי, לישראל, ואלה שלא הלכו, והגיעו כמעט כולם אחר כך לישראל, כמורים. אבל לפני זה הם יסדו בתי-ספר בפולין, כמעט כל בתי-הספר, כל הדירקטורים, כל המנהלים כמעט היו מהשומר הצעיר, בכל רחבי פולין. חלק גדול מהם מגליציה.

ההנהגה הראשית הראשונה, היא קדמה לי; אני לא הייתי בהנהגה הראשית הראשונה. ההנהגה הראשונית הראשונה היה אחי, שהוא עכשיו כבר בפנסיה, הוא בשנתיים גדול ממני – משה יערי – ושלמה הורוביץ, שהוא עכשיו גם כן אולי בפנסיה, היה מורה בבית-ספר ריאלי בחיפה. כתב ספר מעניין מאוד. וד"ר ריגר, שהיה פרופסור באוניברסיטה בירושלים, והוא היה המנהיג. קראו לזה "מנהיג", למי שעמד בראש. המנהיג הראשון של השומר הצעיר זה היה ד"ר ריגר, ועם ד"ר ריגר היה לנו עוד הוויכוח הגדול. מצד אחד עמד דולק הורוביץ ואני – החלוצים, האוריינטציה החלוצית. מהצד השני – ד"ר ריגר, וכמה מחבריו, שאמרו: גם זה וגם זה. ולא חלוציות אקסלוסיבית, אלא שליחות של תחייה לאומית, רחבת היקף, עם כל צבעי הקשת. ואנחנו נשארנו ידידים טובים, עם הראשונים. אני נפגשתי איתם, והם מאוד הוקירו אותנו, אבל הם לא הלכו איתנו. הם לא קדמו לנו במובן זה, בחלוציות.

אבל אמרתי – אני לא הייתי בדור הראשון זה. אבל הדור הראשון, החלוצי, אף הוא עוד לא היה מארקסיסטי, וכאשר אנחנו היינו למארקסיסטים – אני, למשל, התחלתי להיות מארקסיסטי בשנת 1924, הייתי כבר ארבע שנים בארץ – אז אנחנו קיבלנו את היסוד, אבל ביקרנו את תורת בורוכוב בכמה וכמה דברים מהותיים.

אמרתי כבר לפני זה, האידישיזם קשור בדבר שני, וזהו שתנועת הפועלים היהודית בגולה תבוא ארצה לא באופן וולונטרי, אלא בדרך של הכרח סטיכי. המושג סטיכיה זה מושג מכני, לדעתי לא דיאלקטי, וזה לא התקיים, זה לא יכול היה להתגשם, והפועל היהודי, בהמוניו, לא עלה ארצה.

ומה אנחנו טענו? מה החידוש של השומר הצעיר? אנחנו טענו שהמעמד להקים את תנועת הפועלים בארץ, זה המעמד הסובל ביותר בגולה, כי לפועלים יש עבודה. עבודה במקצועות של, נניח, תעשייה קלה, או של מלאכה, אבל היתה עבודה בלדו, במנופקטורה. מי שבכלל זקוק בראש וראשונה לנורמליזציה זה אותו עם, אותו מעמד בינוני מתרושש, חסר מעמד. אלה ובניו, אלה הם היסוד לתנועה הציונית, היסוד הראשוני של התנועה הציונית, של עלייה. בניהם יקימו את הסתדרות העובדים, ואל נכון בניהם יקימו את הסתדרות העובדים.

קחו לכם את כל המפלגות. כל המפלגות בארץ, החל מפועלי ציון כאלה ואחרים, אפילו הקומוניסטים. כל אלה – ובזמן האחרון יש גם לימין חלק בהסתדרות, הנה גח"ל עכשיו בכלל אסף כל כך הרבה אחוזים – איני כל כך נלהב מזה, אבל זאת היא עובדה, שבין פועלי האריג זה קרה. אז ישנם כל צבעי הקשת.

אבל בגולה, לפני שעלו ארצה, יכולת בבית אחד, מסכיב לשולחן אחד, אצל

אבא אחד ואמא אחת, למנות מסביב לשולחן את כל המפלגות. אני מגזים – כל המפלגות, אבל אתה יכולת למצוא ביחד קומוניסטים ורוויזיוניסטים והשומר הצעיר, ואת הציונים, ולפעמים אותם האנשים – הנה, אתן לכם דוגמה: אותו בגין, עד גיל 15 היה בשומר הצעיר. עד היום הוא אומר לי: מורי ורבי. ואני מקבל את זה. מפני שאותו איש הירשה לעצמו, באופן קצת ליצני, לעסוק בחזון ובי כהנהגה ההיסטורית ככנסת, אבל השני שלו, ד"ר בדר, לא היה עד גיל 15, אלא היה עד גיל 21 (לפי דבריו). הוא היה בקן השומר הצעיר בקראקוב. הוא התבגר בהשומר הצעיר, ואחר כך הוא היה עורך דין של קומוניסטים, ועבר אחר כך – איני יודע אם הוא היה קומוניסט – אבל היה עורך דין של קומוניסטים. ואחר כך עבר להיות תלמיד של ז'בוטינסקי.

והוא לא היה צריך לשבת עם איש השומר הצעיר ליד שולחן אחד. כי שתי הנשמות הללו התרוצצו בחייו. הוא התחיל בהשומר הצעיר וגמר כשני למלכות של אנשי "חירות". ויכולת את זה למצוא לא פעם מסביב לשולחן יהודי, ויכוחים ערים, לפעמים ויכוחים עזים. ועכשיו תעשו ניתוח סוציולוגי מזה, בבקשה רבה. אז אנחנו הגדרנו מה זה השומר הצעיר – זה הכל היה מעמד בינוני מתרושש, שפרנסתו נעשתה כל פעם יותר אנורמלית, והנורמליזציה והפרודוקטיביזציה תיתכן רק על ידי העלייה החלוצית של בנים, ובעקבותיהם של אבות, לארץ־ישראל. זאת היא ההגדרה הראשונה. זה פטנט שלנו.

ואפילו פועלי ציון ימין, אליהם השתייך גם בן־גוריון. אז הם היו אידישיסטים בגולה, והם ניהלו פוליטיקה "דו אנד דורט", פה ושם. דו – זה בגולה, דורט – זה כאן, בארץ־ישראל. שם הם ניהלו פוליטיקה קרייתית וכו', עם אידישיות. את כל העול של הבראזילאים ופולשתינוצנטריזם – כל זה מלים זרות – וחתימה לארץ־ישראל, אקסקלוסיבית – זה היה השומר הצעיר.

אז אני אומר: אם תשאלו אותי, האם אנחנו המצאנו את המושגים הללו? האם אנחנו היינו הראשונים במיזוג בין ציונות ובין סוציאליזם, או ציונות חלוצית וסוציאליזם מהפכני ומארקסיסטי? אגיד שלא. קדמו לנו, שלמדנו מהם. אבל ההגדרה הזאת, הגואלת, הראשונה, שהמעמד שיש לו זכות קדימה, שיגאל, בשל מצבו הכלכלי ובשל גם יכולתו הנפשית, ובשל שליחותו – זה היה המעמד הבינוני המתרושש ובניו.

כל מי שהיה איתי בוועידה הראשונה של ההסתדרות, אם תראו את התמונה של הוועידה הראשונה של ההסתדרות, ואני נשען על ברכיו של שפרינצק שם – הוא היה ב־12 שנים גדול ממני, וראה בנו, בעלייה השלישית, את הבנים – אז אתם תמצאו שם שכולם, עד אחד, הם בנים לאותו המעמד.

גולדה אומרת שאבא שלה היה נגר, אבל הוא לא היה שכיר. הוא היה נגר. ובגלל זה הוא כבר היה חצי פרוליטריאט, ובוזה היא מתפארת, ועכשיו היא התפארה, נדמה לי, בפני האפיפיור. ומישהו העיר לה שזה ייחוס גדול, כי ישו עצמו היה בנו של נגר.

חברים, את זה שאנחנו העזנו לומר – לא הפרוליטריאט יקדם לבניין הארץ, אלא ממעמד אחד יצאו גם פועלים וגם לא־פועלים, ואתם יכולים לראות חלק

גדול של המיליונרים בארץ – אלה המיליונרים של קרן היסוד, זאת אומרת, שהתעשרו; או של "סולל בונה" או קבלנים. תראו את כל הקבלנים שהתעשרו, חלק גדול מהם זה גם מתקציב הביטחון. ומעט מאוד מהם באו עם הכסף מאמריקה, – בזמן האחרון כן – אבל חלק גדול מהם, מי שבנה את "מגדל שלום" הוא התחיל כפועל. והפילצים וכ' – הם התחילו כפועלים. פדרמן גם כן.

מי שירצה לחלוק עלי – כל הכבוד. אבל זאת היא ראייה קונקרטי, שלדעתי היא בלתי מעוררת, ואת ההגדרה הזאת לציונות אנחנו הכנסנו. מפני שבגלל פועלי ציון, משני החלקים, לא השתחררו מהדיבורים של פרוליטריאט, ואנחנו היינו הראשונים שקראנו את הילד בשמו, ואצלנו לא התהלך המלך בבגד יפה מאוד, אבל ערום. זה דבר אחד.

כעת אתעכב על דבר שני, וזה הדרך הארוכה. ובכן, רבותי – קפיצת דרך, הרצון על ידי קפיצה נחשונית לגשר על פני תקופות, לקצר את הדרך, זה היה שוב פעם גם בתנועת הפועלים וגם אצלנו. אצלנו היתה "שבתאי צביות", אצלנו היה אוגנדיזם, מתוך קוצר רוח – רצו לקצר את הדרך. ובעולם טרוצקי לא היה הראשון שדיבר על מהפכה פרמננטית.

והנה ראו, עברו חמישים שנה ויותר, מאז אותה מהפכת אוקטובר, ומה אנחנו רואים עכשיו? האחרונים שדיברו על מהפכה פרמננטית – אלה היו הסינים. והסינים עכשיו גמרו עם המהפכה הפרמננטית. עם הפגישה עם ניקסון, הם גידפו וגידפו את חרושצ'וב בעד הסיסמה של דו־קיום בשלום. הם עלו על הדרך של דו־קיום בשלום. וכל מה שהם עכשיו אמרו, אפשר לומר – כלומר, הסיסמה של מהפכה פרמננטית וההוקעה של רוויזיוניזם ביחס לרוסים – אין לה שום משמעות עכשיו. הם עכשיו מתחרים עם הרוסים מי יקדם בשיתוף פעולה עם אמריקה. וזה בשל סיבות מאוד ריאליסטיות. מצד אחד – לקצץ בתקציבי מלחמה. מצד שני – להתקדם יותר בבנין הארץ.

שוב פעם, אני אומר שמה שציינ את השומר הצעיר, למרות שאני מבטא אותו, אבל ביטאתי אותו במידה ידועה – אני לא יכול להצניע לכת מבחינה זאת, כי הקריאה לדרך ארוכה, יש לי חלק בה, שמהפכנות זה לא פוטשיוזם; את הסוציאליזם בארץ – ולא רק בארץ, גם בסין, גם ברוסיה – לא יעשו בקפיצת דרך. מבסיס סוציאליסטי כלכלי עד לאותו מעבר של אנגלס, הסיסמה של אנגלס – "מעבר מעולם השעבוד לעולם החירות", שהוא קרא לזה "קפיצה מעולם השעבוד לעולם החירות" – זאת לא קפיצה. הקפיצה הזאת אורכת כמה דורות.

יש לפעמים, בסינמה, אתה רואה שמראים איך שהסוס קופץ, באיטיות. בשום מקום לא קרה שאחרי עשרת הימים של המהפכה האוקטוברית קם סוציאליזם. לא קם סוציאליזם אחרי עשרת הימים ההיסטוריים הללו של המהפכה. קמה ההתחלה הגדולה, אבל שום תהליך מהפכני אינו אקט חד־פעמי. זה מצטבר, עד שהכמות עוברת לאיכות. עד לרגע שבמקום תקופה אחת, לא בקפיצת דרך, הגיעו מפיאודליזם לקפיטליזם, ולא בקפיצת דרך מקפיטליזם יגיעו לסוציאליזם. זהו תהליך של צבירת כוח, עד שיגיע רגע המעבר מכמות לאיכות, וזאת היא

דרך ארוכה. את זה למדו אחרי הרבה כישלונות, למדו בעולם הגדול. במובן זה אני רוצה לומר – איני יכול להצניע לכת – כך אנחנו התחלנו, ואולי הודות לכך אנחנו מן הגופים הפוליטיים הוותיקים עכשיו בארץ, מבחינה זאת.

כמה וכמה מפלגות התאחדו, התפרקו, וזה לא מקונסרבטיזם. למה לנו קונסרבטיזם? איני יכול לומר שאנחנו הכי פשרנים במאבק מעמדי, למרות שאנו בהתיישבות. ומי מייצג אותנו בוועדה המרכזת של ההסתדרות? יודין, מן העיר, שהיה גם בן בהשומר הצעיר; ומייצג אותנו אהרון אפרת מקיבוץ עין-השופט, והם לוחמים את מלחמת המעמדות יחד עם חברים בעיר, ולמרות שהם יושבים בהתיישבות עשרות בשנים ויכולים לומר שהאינטרסים הבלתי אמצעיים שלהם אינם אינטרסים של הפועל השכיר. אבל זאת היא הנשימה הארוכה של יציאה לדרך ארוכה, של קבלת משימה היסטורית ארוכת נשימה, שאיתה הגענו רק ל-2,700,000 יהודים, ואנחנו רוצים את רוב עם ישראל, ובמשטר סוציאליסטי נוסף לזה. זאת היא משימה מאוד יומרנית, מאוד רדיקלית, אבל היא לא תתגשם בקפיצת דרך.

המהפכנות היא בנאמנות, בעקשנות, בזה שאתה אינך נסוג ואינך סר הצדה, ואינך סוטה מן הדרך הזאת, ומתייצב מאחוריה כל ימי חיך. זהו הרדיקליזם. וזאת היא המהפכנות. זאת היא ערובה בעד מהפכה ערכית, עד לשורש. ומה זה רדיקליזם? – כך אמר מארקס פעם, וזה חכם מאוד – רדיקליזם זה להגיע לשורש האדם, לשורש השינוי בחברה, וזה לא נעשה בקפיצת דרך.

המושג הזה, למטרה של שינוי יסודי, של מהפכה משולשת, אישית, לאומית ומעמדית, להוליך תנועה שהיא לא תשנה את מטרתה הסופית מהיום למחר. אלא אני רוצה לומר שאני איני מקטרג פה, אבל לגבי שיטה – גם אנחנו שנינו היינו בעד דו־לאומיות, אבל שוב פעם אותו הדבר – היו לנו שותפים. בעד דו־לאומיות, בצורה זו או אחרת, היתה מלבד שלושה – מלבד ז'בוטינסקי וחבריו, וגרינבוים ואותו ד"ר גולדמן, שהם התנגדו לדו־לאומיות. אבל וייצמן וכל ההסתדרות הציונית, וז'בוטינסקי קרע את כרטיס של חבר התנועה הציונית, בשנת 1931, זה היה בקונגרס, ועזב את התנועה הציונית בשנת 1933; כי מהארץ באה טלגרמה, חתומה על ידי אליהו גולומב ושושני – שושני היה מהמחנה האזרחי, שניהם היו ראשי ההגנה – והם שלחו לקונגרס הציוני טלגרמה, שמסוכן להחליט על רוב שלטוני בארץ, בשל חששות הן מצד ממשלת המנדט והן מצד הערבים. וז'בוטינסקי דרש שיחליטו שההסתדרות הציונית שואפת לרוב שלטוני בארץ, ועל זה התפלגו.

אבל התנועה הציונית, החל משנת 1920, מהקונגרס בקרלסבד, כאשר אני עוד לא השתתפתי בו – אני התחלתי להשתתף בשנת 1925. זה היה הקונגרס בווינה, הקונגרס הראשון שהשתתפתי בו, עד לשנת 1936, עד להופעת בן־גוריון בפני ועדת פיל – הוועדה שנשלחה לארץ אחרי מאורעות 36, לבדוק ולהגיש הצעות. בפני אותה ועדת פיל בשנת 1933 הופיע בן־גוריון – וציטטתי את זה לא פעם, ועל זה יש לי תשובה של שתיקה מאורגנת כללית. ציטטתי את הנאום של בן־גוריון, שהופיע בפני ועדת פיל בגנות המדינה היהודית. נאום

בגנות המדינה היהודית. הוא טען שהוא נגד מדינה יהודית, מפני שהעם השני, הערבי, יכולים לחשוך בנו שאנחנו נשתמש במדינה היהודית כדי להשתלט, כרוב, עליו, על זולתנו, אם הוא יהיה מיעוט. עם זה הוא הופיע בפני ועדת פיל. אך ועדת פיל, ולורד פיל, הציעה לו חלוקה. והציעה לו מהשטח של 21,000 מ"ר, המהווה את הקו הירוק, את מדינת ישראל, הציעה לו 5,000 מ"ר, מדינות, והוא נאחז בזה. והוא אומר שזה ראשית מצער, אבל אחריתה תשגה. וקודם כל נאחז בזה. זה היה ארבעה או חמשה ימים אחרי שהוא נאם נגד המדינה היהודית, נאחז בהצעת לורד פיל.

אני אומר זאת בגלל אותו בן-גוריון, איש נועז, בעל כוח הכרעה פנומלי. אני ביקרתי אותו לא פעם, אבל אני רואה יתרונות ביריבים, ויסדנו במה ביחד, ולמרות היריבות אנחנו שומרים על חברות די עמוקה. אפילו האופן הזה, אחרי כמה ימים – וזאת לא היתה הפכפכנות. פתאום הוא אמר: מוטב קב חרובים ביד מאשר ציפור כחולה בשמים. ונאחז בזה.

אני דווקא, למרות שאני הייתי בין המתנגדים – בין המתנגדים לחלוקה היה אז ברל כצנלסון, וגם אוסישקין, וכן השומר הצעיר – אבל הבנתי למוטיבים העמוקים של ההכרעה הזאת, של מהפכה לא לבד באוריינטציה, אלא מהפכה גם נפשית, ממה זה נבע.

אבל מאז קונגרס קארלסבאד בשנת 1920 עד להופעת ועדת פיל בשנת 1936, כל המתנה הציונית היתה לו פורמולה שאנחנו היינו הן אם נהיה רוב, והיום אנחנו מיעוט בארץ. אנחנו רוצים לקיים יחסים בין שני עמים, מבלי שעם אחד ישלוט על משנהו. זאת היתה ההגדרה, הפורמולה, שנתקבלה בקונגרסים ציוניים על ידי רוב מכריע. ואמרתיו כבר לפני זה – זה מצלצל היום פרוקסלי, שהתנגדו ז'בוטינסקי וחבריו, ויצחק גרינבוים המנות – הרדיקלים, וחברו ד"ר גולדמן. ועד היום הזה הוא מזכיר שהוא לא היה אף פעם בעד דו-לאומיות.

ואנחנו, בשנת 1946, עשר שנים לאחר מכן, אנחנו באנו לידי מסקנה, שהאנטגוניזם היהודי-הערבי הוא כל כך עמוק, שמוטב חלוקה ובלבד עצמאות, ולבד לחתור לאיזה פתרון של שלום. זה היה בשנת '46, זה היה שנתיים לפני מלחמת העצמאות, מלחמת השחרור.

אנחנו קדמנו לזה בשישה חדשים, להכרעה הסובייטית. אתם אולי שמעתם על שיחות בין בן-גוריון ובין מאיסקי, השגריר הסובייטי בלונדון, שזה קירב את ההכרעה של סטאלין ושל ממשלתו לתמוך בחלוקה. זה היה כמעט נס, אפשר לומר. אבל כבר שישה חודשים לפני זה, שנינו – אחדות העבודה ואנחנו – באנו לידי מסקנה: עת לעשות וצריך להסיק מסקנות מהמצב, ומעניין – כבר לפני זה אני יצאתי עם המנוח ציולינג, כאשר בן-גוריון ישב במלחמה נגד "הספר הלבן", ונמלט לפאריס, שם התכנס כינוס ציוני גדול, שדיברו אז על תוכנית מוריסון. זו היתה תוכנית מוריסון על קאנטוניציה. אנחנו שנינו יצאנו להתנגד לזה, ואותו ציולינג, יחד עם בנטוב, הם היו המשלחת כדי לעזור להגשים רעיון חלוקה. ואז אנחנו גייסנו את כל הכוחות גם בארץ ובחו"ל. אז פה בארץ אני קיבלתי את מי שהיה אחר כך יו"ר המשלחת הפולנית באו"ם, קרושינסקי. הוא

כתב ספר, לי הקדיש שם פרק. אנחנו בילינו כמה ימים. הוא היה אציל פולני מתקדם, שאחר כך הצטרף לממשלה, ממשלת השחרור, אחרי המלחמה, שהקומוניסטים עמדו בראשה, והוא היה יו"ר המשלחת לאו"ם. ובכן, היה לנו איזה חלק בזה שהפולנים התייצבו כל כך מאחורינו. או, למשל, המנוח ישראל ברזילי פה אירח קבוצה שלמה של פליטים פולנים מתקדמים, ואשר אחר כך הם היוו גרעין לשלטון, ולא בכדי שלחו את ישראל ברזילי המנוח כציר ראשון לפולין. ואותו הדבר היה בצ'כיה. מי שעכשיו שגריר ברומניה, רפי בן-שלום, היה שם הקונסול הכללי, והוא שם עסק ברכש, ואילו היו תופסים אותו בזמן משפטי פראג, לא הייתי מקנא בו. היה יושב יחד עם אורן. אבל באותם הזמנים אנחנו מילאנו תפקיד של רכישת ידידים. כאשר אני בשנת 1947, שנתיים לאחר גמר המלחמה, ושנה לפני ייסוד מפ"ם, באתי לפולין, אני נתקבלתי בכבוד רב על ידי הנשיא, ואותו הדבר ברומניה. ואז אנחנו היינו במובן זה בכלל פקטור לא מבוטל.

ובוועידה הראשונה שלנו אחת מהגדרות, וההחלטות היסודיות, שנתקבלו פה אחד על ידי כל המרכיבים של מפ"ם דאז – אחדות העבודה, השומר הצעיר, פועלי ציון – והיה שם גם קפלנסקי המנוח, ד"ר סנה – היה שאנחנו מחייבים את חלוקת הארץ, אבל חותרים להחזרת שלימות הארץ בדרך הסכם עמים ולא בדרך של הכרעה בכוח. זאת היתה ההגדרה, שהיא הולכה – זאת אומרת, תרגום הדבר הזה לשפת המציאות היום היא, שבארץ-ישראל השלמה יקומו שתי מדינות ריבוניות, שיהיו קשורות בשותפות כלכלית ולאט לאט, עד להעמקת וחיזוק היסודות הפדרטיביים – זאת תהיה ההגדרה אשר בה אנחנו מחזיקים עד היום הזה. את זה קיבל אז טבנקין. אותו טבנקין שהוא היה בעד ארץ-ישראל השלמה, ובזמן האחרון, ולא דווקא בדרך של הסכם עמים.

אבל זה עניין של דעות. אני מוקיר מאוד את זכרו של טבנקין. הוא היה סוציאליסט, ומבחינות שילוב בבניין הארץ וגם מבחינת מאבק מעמדי, הוא שמר אמונים לזה עד יומו האחרון. אבל זה הסתבך אצלו בגלל השינוי, במובן שחתירה לשלימות הארץ, לא באותו הנוסח, לא באותה הרוח, כמו שקיבלנו את זה כאשר יסדנו את מפ"ם בשנת 1948. אצל טבנקין לא הרכה דברים נשתנו. הוא היה אחד מהאנשים היציבים והאיתנים בכלל ברוחם, בארץ, מהעלייה השנייה. אבל פה חל שינוי.

אני זוכר אצל בן-גוריון – חמש מטרות סופיות. הוא היה בעד דו-לאומיות. אבל קדם לזה שבועיעת אחדות העבודה, בשנת 1919 – אני דיברתי מקודם על הקונגרס בקארלסבאד בשנת 1920, שמאז לוועדת פיל, בשנת 1936, בצורה זו או אחרת, קיימו הרוב הגדירה שהיא בעצם הגדרה דו-לאומית – אבל בשנת 1919 אחדות העבודה ההיסטורית החליטה על מדינה יהודית, ועם זה התחיל בן-גוריון. אבל בן-גוריון פעם בכלל היה מארקסיסט. הוא היום אינו מארקסיסט, והוא היה מעורכי אחדות, העיתון הראשון של פועלי ציון, בתקופת העלייה השנייה.

גם נשיאנו הנחמד, שהיום הוא הולך לרבי מלובאביץ – ועל טעם וריח ועל

אמונות אין להתווכח – הוא עד לאיחוד בין אחדות עבודה והפועל הצעיר, הוא היה מארקסיסט, וקפלנסקי, כדי להנעים עליהם את מלחמת המעמדות, המציא במקום מלחמה מעמדית, שירון מעמדי. מה זה? "ושריתי עם אלוהים".

הזמנים משתנים, אנשים משתנים, ולזה נחוצה הבנה אנושית, ועל זה אין להתגולל. אבל זאת היא עובדה, שאני סיכמתי לעצמי, שלבן-גוריון היו חמש מטרות סופיות, ובתוך זה בילטמור. ובילטמור זה היה אחד מקפיצות הדרך בציונות. באותה תוכנית בילטמור, שנתקבלה בניו-יורק בשנת 1942, שנה לפני שנתגלה החורבן והאסון הגדול, וזאת היא תוכנית אשר קבעה, מבלי לעשות איתם הסכם לפני זה, מבלי לקבל את הסכמתם, שרווולט וצ'רצ'יל – ורק אחר כך התברר איזה "ציוני" היה רווולט, שהוא סגר את שערי אמריקה בפני פליטים, והיתה לו איזה שיחה עם המלך סעוד, מאוד לא סימפטית. אז רווולט כצ'רצ'יל, עם גמר המלחמה, הם יסכימו לזה שיעלו ארצה מיליון יהודים לשנה. זה היה בתוכנית בילטמור. מיליון יהודים לשנה, לארץ-ישראל השלימה. והעובדה היא שזה לא הלך בקפיצת דרך זאת. זה היה בכל זאת אחדות העבודה שייכת למפלגות קונסטרקטיביות, שהן בנו יחד עם הפועל הצעיר, יחד עם השומר הצעיר, קו לקו, דונם דונם. ומה שאמרתי לפני זה, צבירת כוח עד לרגע של הכרעה מהפכנית, להקמת מדינת ישראל.

אני אומר, שתלמידי הרצל מסוגו של ז'בוטינסקי לא הוסיפו הרבה דונמים, לא הוסיפו הרבה קווים, אותו הבסיס, כל אותו הבסיס נוצר על ידי הכוחות הללו, שגם הקימו את ההסתדרות. כל אותו הבסיס שעליו הוקמה המדינה היהודית, כל אותם, אפשר לומר – מלבד אולי "אלטלנה", שתיים-שלוש ספינות עלייה ב' – אבל כל זה אנחנו נשאנו על כתפנו ארצה, וכל זה מעשה ידינו. של מי? של המחנה הציוני הסוציאליסטי, של מייסדי ההסתדרות.

ועד שהבאנו לאותה נקודה, של מעבר מכמות לאיכות אחרת, לעצמאות לאומית בארץ. אני רוצה לומר לכם שאנחנו, מפ"ם המאוחדת, קדמנו למפא"י בהחלטה להכריז על העצמאות. כמוכן שבן-גוריון הכריז על זה באומץ, וזה היה אחד מהאקטים ההיסטוריים הגדולים של בן-גוריון. אנחנו על עברי פי תהום עמדנו אז. וזה לא צריך להישכח לבן-גוריון. זאת היא גדולתו, ואמרתי כבר לפני זה – כוח ההכרעה שלו, ולרוב גם בחינת הרגע ההיסטורי המתאים, ואנחנו היינו שותפים לזה.

ושוב פעם, לא בדרך של בילטמור. תוכנית בילטמור. מאז הקמת מדינת ישראל ועד היום הזה, זה כבר 25 שנה, בממוצע עלו ארצה לא מיליון לשנה, כמו בתוכנית בילטמור, לא באוניות "ליברטי" שהשתחררו ממלחמת העולם השנייה – כך זה כתוב שם – שיעמידו לרשותנו, אלא בין 50,000 עד 60,000 לשנה. ואם השנה אנחנו נזכה ל-58,000 עולים, ותהיה ירידה מועטה לארצות-הברית – ויש ירידה לא מועטה כל כך – אם נזכה לזה, ואם נזכה בשנה ל-60,000 ויותר – זאת עלייה המונית. הלוואי נתפלל שכך זה יהיה. אם זאת תהיה העלייה, אז בסוף המאה הזאת נגיע לשישה מיליון יהודים, עד שבעה מיליון יהודים. לא נהיה כל כך רחוקים מרוב עם ישראל בארץ-ישראל. ואני מוכן עוד לחכות

חמישים שנה נוספות, כדי שאנחנו נזכה לזה, במה שהתחיל נטר במקווה ישראל. וזה היה בשנת 1860. אז זה יהיה בשנת 2060. סך הכל מאתיים שנה. מאתיים שנה לגבי אלפיים שנות סבל, שרצחו ורצחו בנו באופן בלתי פוסק, במשך אלפיים שנה אלה, שהתחלנו כאן, שיצאנו לגולה בתקופת פילון האלכסנדרוני, בחמישה מיליון, וכאשר הגענו למהפכה הצרפתית היו בסך הכל בעולם שני מיליון יהודים. רק בסוף המאה ה-19 הגענו ל-11 מיליון, והיטלר הוריד אותנו ורצח שלישי מזה. ואנחנו איננו מתרבים כל כך עכשיו, ויש קרוב ל-14 מיליון יהודים. ואני אומר, להגיע ל-8-9 מיליון יהודים – נגיע.

והנשימה ההיסטורית הזאת, הדרך הארוכה הזאת אינה ארוכה. היא קצרה. זאת מהפכה שלא היתה אצל שום עם בעולם, משבעים ארצות. מפיזורים כאלה, מנכר כזה, מדיאספורה כזאת – לרכז עם. ואיפה? בתקופה, במקום של הצטלבות כל אורחות אסטרטגיים, כל הסכנות. הצטלבות של שלוש יבשות, וכל הסכנות, ומוקפים ומהלכים לא פעם על עברי פי התהום, במשך מאתיים שנה, או יותר נכון אם נגיד, מהעלייה הראשונה שהתחילה בשנת 1882. ואנחנו כבר רואים אפס קצהו מזה בסוף המאה הזאת. אם יהיה שלום, נגיע לשישה-שבעה מיליון. ועוד שני מיליון, עוד דחיפה אחת, נגיע ל-9 מיליון, לרוב עם ישראל.

אז תרשו לי לומר עוד דבר אחרון, ובוהו אסיים את מה שיש לי לומר – ישנן סכנות. איני יכול להציג את הדבר הזה באופן כל כך אידילי. למשל, אתן לכם דוגמה – אני מדבר על שילוב מלחמת מעמדות ובניין הארץ. אבל הנה, למשל, המכון הכלכלי של ההסתדרות שבראשו עומד יורם ברזילי, ספר – ואי אפשר את זה להכחיש – שהשנה הזאת המעסיקים או נותני העבודה סיכמו ברווח, בהגדלת ההכנסה של 11% נקי. וכל השכירים שהם 70% של כל האוכלוסייה – וזה מתחיל במנהל בנק שמקבל בין 50 עד 100 אלף לירות לשנה, עד לזה, העשירון האחרון שמשתכר 3000 לירות לשנה, אלה שמקבלים סעד ושכר מינימום, שאנחנו דורשים עכשיו להגדיל את זה, כי אתם יודעים מה שפה מתהווה – אז כל אלה יחד, כל השכירים ביחד, שהם 70% של האוכלוסייה, הם הגדילו את הכנסותיהם ב-5%. אלה ב-11%, ואלה ב-5%.

לתוך 11% הללו שייכים כל העצמאיים. גם אנחנו, גם המושבים. ואנחנו איננו מגיעים בכלל להכנסה ממוצעת של העצמאיים בארץ, אלא במובן זה, רק ל-80%. אבל ביחד, בכל זאת זה פי שניים, זאת אומרת, שהפער הסוציאלי הולך וגדל. שר האוצר אומנם מתגונן נגד זה ומנסה להכחיש את זה, אבל זאת היא עובדה, ומה נובעת גם זה פרולטריוזציה, בריחה מהעבודה.

אבל אני איני מיואש. גם היום מאמינים שאנחנו נתגבר, נצעד לקראת עם עובד סוציאליסטי בארץ. תשאלו אותי – הרי אינני הוזה. אני עושה בפרגמטיה – איך תתחולל תמורה כזו? איך אנחנו נעבור דרך כל הסכנות הללו ונגיע לזה, כך שהפער הסוציאלי יתמעט, בעוד שכיום הוא אינו מתמעט אלא גדל? וכעת עובדים רבבות פועלים מהשטחים בארץ, וזה חלק די רציני מפועלי הבניין, וכן פועלים חקלאיים. ואנחנו רוצים פה בארץ לחיות מעמל כפינו, לא על ידי ניצול עמים אחרים, עם כל הסכנה שיש בכך.

אבל בכל זאת אני מאמין בזה. הנה, ראו, אחרי ככלות הכל מחנה השכירים הולך וגדל. ובהסתדרות, כל שנה עשרות אלפים נוספים להסתדרות, לאחר כל הדה-פרולטריוציה הזאת. והאוטומציה לא הולכת אפילו כל כך מהר, גם באנגליה ובאמריקה ובגרמניה. אז יש עוד רוב של שכירים, שהם עמלים ממש, למרות האוטומציה. וגם פה בארץ. והנה, למשל, באותה רוסיה ששם יש דה-פרולטריוציה די גדולה, כמעט לא פחות מאשר באמריקה, ככל זאת באים ארצה, ממלאים את בתי החרושת, וגם היהודים מגרוזיה, שמספרים בכלל שלא היו כל כך פרולטרים שם, ומחדש בכלל יש הסבה. ומתחילים בעבודה. יכול להיות שבניהם שוב פעם יעשו אחרת.

אבל עד היום הזה לא תמנו לגווע, עד היום הזה אנחנו עם פרודוקטיבי, עד היום זה, בגלל 70% אלה אנשים שחיים עם עבודה גופנית, או עם עבודה רוחנית, כעם עובד.

ועוד דבר אחד. זה אותו שילוב בבניין הארץ של מאבק מעמדות. אנחנו, משק הפועלים בארץ, הוא לא חי על זה – לא על ניצול זולתו – קיבל גם מהקופה הציונית תמיכות, אבל קופת חולים, הוקמה בראש וראשונה מעמל פועלים. בעשר אצבעות הקימו את זה. אותו מיליון, ויחד עם הבנים והנכדים, זה הרוב המכריע של האוכלוסייה בארץ, הם הקימו את המוסד המפואר הזה ששמו קופת חולים; זה רבע של כל המשק בארץ, של התוצר הלאומי, זה משק פועלים. ויחד עם המשק העצמי, המשק הציבורי של הממשלה, של ההסתדרות, זה מחצית המשק, מחצית התוצר הלאומי.

זה רוב העמלים, בזמן לבון הוא דיבר על 60% (כאשר הוא היה מזכיר ההסתדרות) אבל זה ירד. נניח, 55% של כל השכירים הם מועסקים במשק הפועלים ובמשק הציבורי בארץ. זה לא מעט. זהו בסיס, לא פחות מאשר באיזה ארץ סוציאליסטית, לזה שנגיע לסוציאליזם.

זה בסיס איתן, ואם כי נשקפת לו סכנה של ביורוקרטיזציה, אבל האם יש איזה דבר בחיים שהוא חי בלי סכנות? אבל ניצחנו את הזמן, ניצחנו חמישים שנה. ובמשך חמישים שנה זה גדל וגדל. אם יש ביורוקרטיזציה, על הבסיס הזה קיים, וביורוקרטיזציה יכולה לאכול כל חלקה טובה, אבל בכל זאת אנחנו בלי דיקטטורה, ובמשק פלורליסטי, ובמשטר פלורליסטי. יש הגמוניה פועלית ולא שלטון פועלים בארץ, הגענו לזה שמחצית התוצר הלאומי הוא פועלי וציבורי. וזה שייך לגדולת עם ישראל המתקבץ כאן.

קעת אני רוצה לומר לכם דבר-מה על פטריוטיזם ואינטרנציונליזם, ובוזה לסיים. ובכן, אני אמרתי לכם לפני זה, איך שקפלנסקי וברל לוקר ז'ל, וגם משה שרת, איך הם הלכו לאינטרנציונל עוין. גם אנחנו כך. הנה, למשל, התחלנו – סיפרתי לכם על המערכה למען המדינה היהודית בפולין ובצ'כיה. ואותו השר נתן פלד מספר על פגישות שלו עם גרומיקו אז, בניו-יורק, ויש לו מה לספר על זה. ואנחנו, למשל, בתנועת שלום – זאת היא תנועה שפעם היא הפגישה אותנו עם הערבים. והיא עשתה הכל, באותה תקופה שהם התייצבו בכל מאחורי מדינת ישראל. זה התחיל, הרומאן הזה התחיל עם מאיסקי בשנת 1946/1947, וזה נגמר

עם ראשית המלחמה הקרה, בשנת 1951. ואחר כך באו אצ"ל ולח"י ופוצצו את השגרירות הסובייטית, והיה ניתוק. אחר כך שוב פעם נתחדש. אבל היו שלוש שנים שהם תמכו בנו בכל. כנשק, בעלייה, באקסודוסים של אוכלוסייה יהודית, ובתמיכה בלתי מסויגת באו"ם. זה היה עד שנת 1951. אחר כך הם עברו לצד הערבי, והיום אנחנו עדיין הולכים לתנועת השלום, שהיא מקבלת עמדות אנטי-ישראליות, ואנחנו איננו עוזבים. אנחנו מפגינים את נוכחותנו ומחכים. ואנחנו עם שחי 4,000 שנה, והרוסים, עם כל האימפריה שלה – פעם אני אמרתי את זה לשגריר הסובייטי – בכל זאת יש להם היסטוריה של לא יותר מ-1,000 שנה. ומבחינת העומק, יש לנו ניסיון של עם בן 4,000 שנה, ובאידיש אומרים את זה: אנחנו יודעים לנצח את הזמן.

קונויקטורות רעות נעבור, ונגיע לתקופה של נורמליזציה, פה, במזרח התיכון. ואז, אל נשכח שאמריקה היא רחוקה, היא לא תשלח לנו חיילים, ורוסיה הסובייטית מפילה צלה העוין, אבל היא בשכנותנו. והיא רודפת מדען זה או אחר, אבל פתחה פתח לעלייה. היא מוקיעה אותנו באו"ם, אבל היא מתנגדת למלחמה. ואני בין היהודים אשר מיעץ שלא לטרוק מאחורינו דלתות. ולא הנוסח הזה של אלה שפוצצו את השגרירות, אלא להיות חזקים מהזמן, ואשר מאוד מאוד נחוץ. ואני מקווה שזוהי יגיע, שאם פעם יהיה שלום, ויחזרו זמנים נורמליים, אז האינטרנציונליות הזו, שאנחנו הולכים לכל מקום, איפה שאפשר לשלב את גורלנו עם גורל כל הכוחות בעולם, שלוחמים על שחרור, הוא יעמוד לנו. וזאת היא אחת מהבשורות של המחנה הציוני הסוציאליסטי – לא להגיף דלתות מאחורינו.

לא היינו זוכים לא להצהרת בלפור, לא היינו זוכים להקמת מדינת ישראל, ולא נזכה לשלום לבדנו. אנחנו לא כעם לבדד ישכון, ואנחנו נצטרך תמיד לחפש כוחות שיעמדו לנו – כל כוח שיוכל בכלל לעמוד לצדנו. והעיקרון זה – לשלב פטריוטיזם עם אינטרנציונליות, בצורה זו או אחרת. ולא זה שאנחנו איזה אלטרנטיבה שלטונית, איננו אלטרנטיבה שלטונית. אנחנו עכשיו נמצאים בתוך מערך. לולא אותה השותפות הבסיסית, בכמה דברים, שאני מניתי אותם – הליכה בדרך ארוכה, שילוב מלחמת מעמדות בבניין הארץ, שילוב אינטרנציונליותם בפטריוטיזם – אז אנחנו לא היינו יושבים במערך.

ובכל זאת, יש לנו בתוך המערך שליחות איכותית, והשליחות האיכותית הזאת זה מידת העקשנות, הרדיקליות, וההליכה בדרך ארוכה, מבלי לסטות ימינה ושמאלה, למטרה ההיסטורית. מבחינה זאת, כל עוד זה קיים, כל עוד אנחנו איננו יכולים, מבחינה סוציאליסטית וציונית, לומר שאנחנו, כמו שזה קרה עם אחדות העבודה בשנת 1948, אפילו נניח 80% כוחות מאוחדים, אז שום איחוד לא ייגמר באיכות. יכול להיות רק איחוד פרוגרמטי, ועד אז את הארץ הזאת, בדרך של שילוב מאבק מעמדי בבניין הארץ, יבנה בשותפות המחנה הציוני הסוציאליסטי.

ואני לא רואה בשום מקום בארץ – מלבד הקפיטל הפרטי – אבל בשום מקום בארץ איני רואה שמפת הארץ הירוקה, בנה אותה איזה כוח אחר. ישנו מחנה

קונסטרוקטיבי גם אצל הדתיים, אבל אלה שהם מדברים הרבה על ארץ-ישראל השלמה ועל ממלכתיות צרופה וכו', הם לא כל כך כיסו את המפה הירוקה של הארץ, מדן עד לאילת.

וזה עדיין לא רק עכשיו, אלא גם להבא – בראש וראשונה שליחות של המחנה הזה. ואני איני מדבר פה עלינו כעל אלטרנטיבה, או כ"אני ואפסי עוד". אנחנו המשכנו את אשר התחילו אחרים, אבל באותה המסירות והרדיקליזם והעקשנות, בחתירה להשגת מטרה היסטורית. אני חושב שיש לנו ייחוד, וזה ייחוד חלוצי מהפכני, וזה המכריע. המכריע זה בכל זאת לא איך שפרופסורים הכי מוכשרים מפרשים את העולם – וגם אני בין המפרשים, אני גם אידיאולוגי קצת – אלא המכריע הוא הפרקסיס המהפכני, הפרקסיס המחולל תמורות.

זה נקרא בארץ הגשמה חלוצית. מארקס קורא לזה "פרקסיס מחולל תמורות". זה נקרא בארץ הגשמה חלוצית, ולזה יש לנו שותפות גדולה בארץ. אני חושב שהשותפות הזאת כל תינתק. זאת היא שותפות גורלית. את זה זכרנו גם כאשר נאלצנו להופיע באופן עצמאי. אני מקווה שאנחנו נוכל את השותפות הזאת לקיים בדרך ארוכה.